

УДК 336.14:332

Вплив системи міжбюджетних відносин на бюджетний потенціал регіону

Мельник Л.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет водного господарства
та природокористування

Дума В.Л.

аспірант кафедри фінансів і економіки природокористування
Національного університету водного господарства
та природокористування

У статті систематизовано методичні підходи до визначення сутності міжбюджетних відносин, механізму та принципів їх функціонування. Дано характеристику формам регулювання міжбюджетних відносин. Показано вплив системи міжбюджетних трансфертів на бюджетний потенціал регіону. Визначено проблеми бюджетної системи України після проведення реформи міжбюджетних відносин та запропоновано шляхи їх подолання.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, міжбюджетні трансферти, дотація, субвенція, децентралізація.

Мельник Л.М., Дума В.Л. ВЛИЯНИЕ СИСТЕМЫ МЕЖБЮДЖЕТНЫХ ОТНОШЕНИЙ НА БЮДЖЕТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ РЕГИОНА

В статье систематизированы методические подходы к определению сущности межбюджетных отношений, механизма и принципов их функционирования. Дана характеристика форм регулирования межбюджетных отношений. Показано влияние системы межбюджетных трансфертов на бюджетный потенциал региона. Определены проблемы бюджетной системы Украины после проведения реформы межбюджетных отношений и пути их решения.

Ключевые слова: межбюджетные отношения, межбюджетные трансферты, дотация, субвенция, децентрализация.

Melnyk I.M., Duma V.L. THE INFLUENCE OF INTERGOVERNMENTAL RELATIONS ON THE BUDGET POTENTIAL OF THE REGION

In the article the methodical approaches to determining the nature of intergovernmental relations, mechanism and principles of their functioning were systematized. Forms of regulation of intergovernmental relations were characterized. The influence of intergovernmental fiscal transfers to the region's potential was shown. The problems of the budget system of Ukraine after reforming of the intergovernmental relations were identified and the ways to overcome them were proposed.

Keywords: intergovernmental relations, intergovernmental transfers, dotation, subvention, decentralization.

Перебудова бюджетної системи та створення принципово нової моделі міжбюджетних відносин є одним із важливих напрямків реформування фінансової системи України, що передбачає становлення самоврядних структур, розвиток ринкової інфраструктури, децентралізацію влади та управління, забезпечення соціальних гарантій населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання формування та удосконалення теоретичних основ побудови місцевих бюджетів, проблематика їх функціонування висвітлювалися в наукових працях вітчизняних вчених І. Алексєєва, О. Барановського, О. Василика, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Геєця, М. Єрмошенка, М. Карліна, М. Козоріз, В. Копилова, Л. Лазебника, І. Луїної, С. Мочерного, В. Опаріна, Л. Тарангул,

С. Писаренко, І. Сторонянської, В. Федосова, Ф. Ярошенка та багатьох інших. Проте, незважаючи на широке коло робіт, присвячених даній проблематиці, єдиної методологічної бази з оцінки впливу міжбюджетних відносин на формування бюджетного потенціалу регіону на сьогодні не існує. Залишаються дискусійними і питання щодо визначення напрямків вдосконалення міжбюджетних відносин.

Метою статті є узагальнення теоретичних підходів щодо сутності міжбюджетних відносин, визначення місця міжбюджетних трансфертів в структурі регіональних фінансів, аналіз тенденцій та проблем, що склалися у формуванні місцевих бюджетів після проведення реформи міжбюджетних відносин та визначення шляхів їх подолання.

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування «місцеві влади мають право, в рамках національної економічної політики, на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень. Обсяг фінансових ресурсів місцевих влад відповідає функціям, передбаченим Конституцією або законом» [1, с. 74]. Децентралізація управління передбачає передачу окремих владних повноважень від центрального уряду до органів місцевого самоврядування, що покликано сприяти зміцненню місцевого самоврядування. Цілісність унітарної держави та забезпечення її суверенітету значною мірою залежать від створення узгоджених і справедливих фінансових відносин між державою та органами місцевого самоврядування.

Для оцінки впливу міжбюджетних відносин на бюджетний потенціал регіону, зупинимось на аналізі існуючих в літературі підходів до визначення сутності міжбюджетних відносин та механізму їх функціонування. Зазначимо, що міжбюджетні відносини протягом свого існування були темою для дискусії вчених різних країн. Загалом, погляди вітчизняних вчених щодо сутності міжбюджетних відносин та цілей регулювання зводяться до такої спільної думки: міжбюджетні відносини у широкому розумінні розглядаються як взаємовідносини між органами влади і управління різних рівнів з питань розподілу дохідних та видаткових повноважень з метою досягнення збалансованості бюджетів з урахуванням державних та регіональних програм соціально-економічного розвитку і наявного на їх територіях фінансово-бюджетного потенціалу [2, с. 86].

Таким чином, категорія «міжбюджетні відносини» має двосторонній зміст: з одного боку – це система розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між ланками бюджетної системи держави з метою збалансування диспропорцій в соціально-економічному розвитку регіонів, з другого – це відносини між органами державної влади та місцевого самоврядування відносно розподілу повноважень та обов'язків.

Міжбюджетні відносини виникають в будь-якій державі, що має адміністративно-територіальний поділ, але реалізуються на основі різних принципів. Унітарним бюджетним системам властивий високий рівень централізації бюджетних коштів, незначний обсяг бюджетних прав нижчих органів влади. Федеративні бюджетні системи, навпаки, характеризуються високим ступенем самостійності

територіальних бюджетів при дотриманні єдності загальнодержавних інтересів.

В цілому, при визначенні сутності міжбюджетних відносин вони, як правило, ототожнюються з поняттями «бюджетне регулювання», «фінансове (бюджетне) вирівнювання» та «бюджетний федералізм».

Зазвичай під терміном «бюджетне регулювання» науковці розуміють надання коштів з Державного бюджету України до бюджету Автономної республіки Крим, бюджетів областей, міст Києва і Севастополя з метою збалансування доходів і видатків кожного бюджету. Тобто розглядаються лише взаємовідносини між Державним бюджетом та регіональними бюджетами, що значно обмежує коло учасників міжбюджетних відносин [3; 4]. Мета бюджетного регулювання, на їх думку, полягає у забезпеченні необхідними коштами соціально-економічного розвитку та соціального захисту населення відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

В основу міжбюджетних відносин ставить бюджетне регулювання і професор І.С. Волохова. На думку І.С. Волохової, міжбюджетні відносини – це відносини між ланками бюджетної системи України, пов'язані з перерозподілом бюджетних коштів з метою збалансування обсягів видатків органів влади різних рівнів, обумовлених законодавчо наданими повноваженнями та делегованими функціями, та їх доходами [5, с. 21].

Аналогічної думки притримується і український науковець І.О. Луніна, яка визначає міжбюджетні відносини як систему розподілу повноважень між державою і місцевим самоврядуванням щодо видаткового спрямування та дохідних джерел належних їм бюджетів [6, с. 321].

Термін «фінансове вирівнювання» запозичений із зарубіжної практики регулювання бюджетних відносин. У деяких країнах фінансовим вирівнюванням вважається сукупність інструментів і заходів, за допомогою якої усуваються фіскальні дисбаланси шляхом перерозподілу фінансових ресурсів по вертикалі бюджетної системи і горизонталі між адміністративно-територіальними одиницями. Подальший розвиток теорії і практики фінансового вирівнювання безпосередньо пов'язаний з поняттями вертикальної та горизонтальної збалансованості бюджетів [4, с. 18].

Вертикальний дисбаланс обумовлений невідповідністю надходжень від податків за оптимальними ставками та коштами, необхідними для надання послуг оптимальної якості

на певних рівнях бюджетної системи. Відтак, вертикальне вирівнювання покликане забезпечити створення умов, за яких бюджетні доходи будуть відповідати повноваженням за витратами органів місцевого самоврядування кожного рівня. Цього можна досягти через перерозподіл обов'язків щодо надання суспільних послуг між різними рівнями органів влади та управління.

Горизонтальне фінансове вирівнювання покликане скоротити розрив між зобов'язаннями органів місцевого самоврядування щодо надання суспільних послуг та їх здатністю фінансувати ці послуги. Таке вирівнювання призначене знівелювати відмінності у бюджетному забезпеченні регіонів і створити однакові стартові умови для забезпечення на всій території країни мінімальних державних соціальних стандартів.

Термінологія бюджетного федералізму була запропонована американськими спеціалістами. У відповідності з цим терміном кожен рівень влади має свій бюджет та діє в рамках своїх бюджетних повноважень. Автономне функціонування бюджетів різних рівнів та міжбюджетні відносини, які виникають в процесі складання та виконання цих бюджетів, в американській науковій літературі визначались як бюджетний федералізм. Згідно поглядів американських вчених ефективність бюджетного федералізму визначається виконанням наступних умов:

- відбувається розмежування повноважень між всіма рівнями влади за витратами та їх фінансове забезпечення згідно рівнів бюджетної системи;
- за допомогою перерозподілу податків та міжбюджетних трансфертів забезпечуються приблизно рівні умови у споживанні соціальних послуг по всій країні.

Аналогічної точки зору в питаннях бюджетного федералізму дотримуються і деякі російські вчені. Так, Лавров А.М. до принципів бюджетного федералізму відносить наступні: самостійність бюджетів різних рівнів; законодавче розмежування бюджетної відповідальності і витратних повноважень між федеральними, регіональними і місцевими рівнями влади і управління; відповідність фінансових ресурсів органів влади функціям, що вони виконують; нормативно-розрахункові методи регулювання міжбюджетних відносин та надання фінансової допомоги; можливість подолання конфліктів між різними гілками влади у питаннях податково-бюджетної політики [7, с. 97]. Роблячи акцент на самостій-

ності бюджетів різних рівнів, він підкреслює, що їх самостійність визначається не лише наявністю фіскальних повноважень, але й правом самостійно визначати напрямки витрачання коштів, наголошує на неприпустимості вилучення додатково отриманих доходів у бюджеті вищого рівня.

Деякі учені РФ ототожнюють поняття «міжбюджетні відносини» і «бюджетний федералізм», вважаючи, що у федеративній державі їх зміст автоматично однаковий. Так, Ю. Другова під бюджетним федералізмом розуміє «систему бюджетних відносин між федерацією і її суб'єктами, яка дозволяє в умовах рівноправності суб'єктів РФ органічно сполучати інтереси федерації з інтересами її членів» [8, с. 9].

Більш повне визначення даного поняття наводить А.Г. Ігудін: «Бюджетний федералізм – це відносини на основі принципів централізму й децентралізму між федеральними органами влади й органами влади суб'єктів федерації з приводу формування й реалізації бюджетної політики держави, розмежування бюджетно-податкових повноважень, витрат і доходів, розподіл і перерозподіл останніх між федеральним бюджетом і консолідованими бюджетами суб'єктів Російської федерації при високому ступені самостійності територіальних бюджетів, виходячи з необхідності єдності загальнодержавних інтересів і інтересів населення, що проживає на територіях суб'єктів Федерації й вхідних до них муніципальних утворень» [9, с. 5].

У Бюджетному кодексі України (ст. 81) міжбюджетні відносини тлумачаться як відносини між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України. Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень [10].

Отже, опрацьовані джерела дають нам змогу виділити наступні ознаки міжбюджетних відносин:

– міжбюджетні відносини пов'язані з фінансовою діяльністю адміністративно – територіальних утворень і реалізуються для збалансування диспропорцій в соціально-економічному розвитку регіонів,

– міжбюджетні відносини передбачають розподіл повноважень та обов'язків між органами державної влади та місцевого самоврядування,

– органи державної влади та місцевого самоврядування в процесі реалізації міжбюджетних відносин виступають від імені адміністративно-територіальних утворень, які вони представляють;

– міжбюджетні відносини реалізуються на двох рівнях: між державним та місцевими бюджетами та між місцевими бюджетами різних рівнів;

– міжбюджетні відносини виконують функції розподілу між окремими бюджетними ланками доходних та витратних повноважень.

Серед різноманітних механізмів реалізації міжбюджетних відносин найбільш розповсюдженою їх формою є система міжбюджетних трансфертів. Цей механізм дає змогу оперативно реагувати на брак власних коштів та забезпечує вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку регіонів й подолання вертикальних та горизонтальних фінансових дисбалансів.

Із запровадженням в Україні Бюджетного кодексу (2001 рік), трансферти стали основним методом бюджетного регулювання. Такі зміни відповідають досвіду зарубіжних країн, який свідчить, що в останні роки спостерігається стала тенденція до зростання ролі бюджетних трансфертів, підтвердженням якої є збільшення їх питомої ваги у сукупних доходах місцевих бюджетів. В зарубіжних країнах сформувалася розгалужена система трансфертів, але їх питома вага у доходах місцевих бюджетів має значну диференціацію – від 20- 25% до 60%. (табл. 1).

З таблиці очевидно, що у країнах із стабільною економікою головну роль відіграють бюджетні дотації (Німеччина, Франція, Швеція), а у країнах з перехідною економікою –

субвенції. Слід зазначити, що потреба в додаткових трансфертних платежах об'єктивно зумовлена в бюджетній системі будь-якої країни. Вона залежить від коливань економічної кон'юнктури, принципів побудови бюджетної системи, ієрархії управління та адміністративно-територіального поділу країни.

Трансфертному методу фінансування віддають перевагу країни, що застосовують у галузі міжбюджетних відносин децентралізовану модель. Під трансфертами вони, як правило, розуміють всі центральні доходи, які закріплюються на постійній або тимчасовій основі, а також передаються у фіксованій сумі. У західній фінансовій науці виділяють кілька підстав для запровадження міжбюджетних трансфертів: фіскальну незбалансованість по вертикалі, відновлення горизонтального фіскального балансу, гарантоване надання суспільних благ, нейтралізацію зовнішніх фактів та муніципальних ефектів «переливу», внесок у політику стабілізації та економічний розвиток [12, с. 104].

В Україні формування системи міжбюджетних трансфертів обумовлене необхідністю створення механізму фінансового вирівнювання місцевих бюджетів. Міжбюджетні трансферти Бюджетний кодекс визначає як кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого (ст. 2, п. 32). До останнього часу обсяг трансфертів визначався як різниця між видатками місцевих бюджетів та власними і закріпленими доходами, що виникала внаслідок низької податкопроможності регіону, неможливості в рамках чинного законодавства створити свою дохідну базу, достатню для забезпечення населення даної території мінімальним набором суспільних послуг. А самі трансферти включали дотації вирівнювання; додаткові дотації; кошти, що передаються до Державного бюджету та місцевих бюджетів з інших бюджетів; субвенції.

Таблиця 1

**Співвідношення різних видів міжбюджетних трансфертів [11, с. 136]
(в % до доходів місцевих бюджетів)**

Країна	Усього міжбюджетних трансфертів	у тому числі	
		дотації	субвенції
Німеччина	49,7	32,4	17,3
Росія	20,1	2,4	17,7
Франція	23,0	15,3	7,7
Швеція	37,0	26,0	11,0
Польща	29,2	11,9	17,3
Латвія	61,7	9,2	52,5

Із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014р. в Україні, починаючи з 2015 року почала діяти нова система міжбюджетних відносин, яка змінила структуру міжбюджетних трансфертів (табл. 2).

Таблиця 2
Структура міжбюджетних трансфертів

До 31 грудня 2014 року	З 1 січня 2015 року
Дотація вирівнювання	Базова дотація
Кошти, що передаються до Державного бюджету та місцевих бюджетів з інших бюджетів	Реверсна дотація
Субвенція	Субвенція
Додаткові дотації	Додаткові дотації

Очевидно, що новими видами міжбюджетних трансфертів є базова та реверсна дотації, хоча істотних змін в сутності цих понять не відбулося.

Згідно нової редакції Бюджетного кодексу (БКУ) базова дотація – це трансферт, що надається з Державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій. Істотно новим тут є механізм горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій: відтепер вирівнювання здійснюється лише за двома податками (ст. 98, 99 БКУ):

податком на прибуток недержавних підприємств (в розмірі 10%) та податком на доходи фізичних осіб (в розмірі 15% від податкових надходжень на даній території) – для обласних бюджетів,

податком на доходи фізичних осіб (в розмірі 60% від податкових надходжень, що сплачуються на даній території) – для бюджетів міст обласного значення, районів та об'єднаних територіальних громад.

Другою складовою міжбюджетних трансфертів до 1 січня 2015 року були кошти, передані до Державного бюджету та місцевих бюджетів з інших бюджетів. Якщо прогнозні показники доходів місцевих бюджетів перевищували розрахунковий обсяг видатків відповідних бюджетів, обрахований із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів, для такого бюджетів встановлювався обсяг коштів, що підлягають передачі до Державного бюджету України.

В новій редакції Бюджетного кодексу ці трансферти застосовуються у вигляді реверсної дотації – це кошти, що передаються до Державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій (ст. 96, п. 3). Реверсна дотація передбачена для місцевих бюджетів відповідного рівня, якщо значення коефіцієнта податкоспроможності більше 1,1 (в обсязі 50% суми, що перевищує значення такого показника до середнього показника по Україні).

На нашу думку, такий механізм надання трансфертів, що базується на визначенні індексу податкоспроможності, є більш досконалим ніж попередній, заснований на системі балансування доходів та видатків, оскільки при збільшенні обсягу надходження податків і перевищення даного індексу в регіоні залишається 50% від суми перевищення.

Зміни відбулися і в структурі субвенцій. Згідно нової редакції БКУ з 1 січня 2015 року використовуються наступні види субвенцій: субвенції на здійснення державних програм соціального захисту; на виконання інвестиційних програм; освітня субвенція (нова); на підготовку робітничих кадрів (нова); медична субвенція (нова); на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру (нова); на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, що проживає на території зони спостереження; на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування (нова).

Щодо додаткових дотацій, то вони передбачають компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою.

Всі зміни, внесені в систему міжбюджетних трансфертів, покликані підвищити фінансову незалежність місцевих бюджетів та рівень забезпеченості делегованих повноважень, підвищити видаткову автономність місцевих бюджетів і ефективність використання бюджетних коштів та в цілому сприяти бюджетній децентралізації. Розглянемо, як вплинули здійснені реформи на рівень самостійності місцевих бюджетів та структуру їх доходів (табл. 3).

Дані таблиці свідчать, що протягом досліджуваних років спостерігається збільшення доходів місцевих бюджетів на 86% або 136,1 млрд. грн., що безумовно, є позитивним. Але слід зазначити, що при зростанні

доходів місцевих бюджетів, на регіональний рівень було передано і видатки на здійснення окремих заходів та фінансування закладів соціально-культурної сфери, які раніше фінансувалися із Державного бюджету. Тому питання розширення доходної частини місцевих бюджетів і надалі залишається актуальним.

Разом з тим прослідковується тенденція до зменшення питомої ваги доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України (без урахування міжбюджетних трансфертів) з 25,6% до 18,5%. Це, як раз і обумовлено тим, що збільшується обсяг офіційних трансфертів, переданих з Державного бюджету на користь місцевих бюджетів. Так, за підсумками 2015 року частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів сягнула найбільшого значення за останні роки і становила 59,1%, тобто місцеві бюджети залежали від Державного бюджету більше ніж наполовину. За даними Державного казначейства України в 2015 році було перераховано майже 174 млрд. грн. міжбюджетних трансфертів, що становило 98,6% річного плану. Зазначимо, що з місцевих бюджетів до Державного бюджету надійшло в 58 разів менше коштів, а саме 3,1 млрд. грн. міжбюджетних трансфертів. Таким чином, можна говорити про стабільно високу залежність місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету.

Незважаючи на прийняті зміни до Бюджетного кодексу України (Закон від 24.12.2014 № 79-УІІІ), спрямовані на децентралізацію управління і значне розширення повноважень місцевих органів влади щодо вирішення питань місцевого розвитку, фінансової децентралізації так і не відбулося. І на місцях органи місцевого самоврядування не володіють достатнім обсягом фінансових ресурсів для формування політики самостійного розвитку. Фактично усі трансферти, що надійшли з державного бюджету, спрямовувалися на фінансування соціально-культурної сфери (освіта, соціальний захист та охорона здоров'я), у той час як ресурси для капітальних видатків (на ремонт будівель, доріг, розбудову комунальної інфраструктури) виділяються нерівномірно між регіонами та залишаються інструментами політичного впливу.

Безумовно, зростання частки субвенцій соціального спрямування у міжбюджетних трансфертах позитивно впливає на соціальне становище регіонів. Проте зростання частки самих трансфертів у доходах місцевих бюджетів, говорить про виникнення передумов до зниження мотивації органів місцевої влади, до пасивності регіональних еліт та появи утриманських настроїв.

Ще однією проблемою бюджетної системи України є значний ступінь її централізації. У кращих традиціях Радянського Союзу Україна концентрує фінансові ресурси та

Таблиця 3

Структура доходів місцевих бюджетів України в 2010-2015 р.,%

Доходи місцевих бюджетів	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Податкові надходження	42,7	40,3	38,1	41,3	37,7	33,4
Неподаткові надходження	5,6	5,9	5,6	5,5	5,3	6,8
Доходи від операцій з капіталом	1,6	1,0	0,8	0,6	0,5	0,5
Цільові фонди	1,0	0,5	0,3	0,2	0,2	0,2
Офіційні трансферти	49,1	52,3	55,2	52,4	56,4	59,1
Разом	100	100	100	100	100	100
Всього доходи місцевих бюджетів, млрд. грн.	158,3	181,3	225,3	221,0	231,7	294,4
Частка у доходах зведеного бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів)	25,6	21,7	22,6	23,8	22,2	18,5

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України

Таблиця 4

Перерозподіл ВВП через зведений бюджет України

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ВВП номінальний, млрд. грн.	1095,0	1314,0	1408,9	1454,9	1566,7	1979,5
Доходи зведеного бюджету, млрд. грн.	314,4	398,3	445,5	442,8	455,9	652,0
Частка перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	28,7	30,3	31,6	30,7	29,1	32,9

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України

важелі повноважень на центральному рівні (табл. 4).

Протягом всіх досліджуваних років частка ВВП, перерозподіленого через зведений бюджет, становила близько 30%, а в 2015 році підвищилась до 32,9%. За таких умов ми можемо стверджувати, що в Україні централізація влади та фінансових ресурсів є однією з вагомих причин недорозвиненості багатьох регіонів. І питання це залишається вкрай актуальним і сьогодні, не зважаючи на зміну законодавства та декларацій щодо посилення рівня децентралізації влади.

Видаткова частина місцевих бюджетів представлена переважно делегованими повноваженнями, виконання яких регламентується різноманітними нормами місцевих бюджетних витрат, які встановлюються централізовано. Держава дозволяє місцевим бюджетам розпоряджатися коштами на соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я, на які припадає близько 75% видатків місцевих громад. Проте по цих видаткам місцева влада не визначає ні принципів їх формування, ні механізму розподілу, ні самого обсягу витрат, а тому їх ефективність вкрай низька. Фактично на рівні регіонів відбувається кур'єрська доставка коштів від Кабінету Міністрів до отримувачів.

Тому, по-перше, необхідно законодавчо розв'язати проблему делегування повноважень виконавчої влади місцевому самоврядуванню, посилити державно-правову відповідальність органів і посадових осіб за виконання власних або делегованих повноважень. По-друге, система не повинна ігнорувати такі економічні критерії надання суспільних благ як субсидіарність, територіальна еквівалентність та економія на масштабах. По-третє, потрібно законодавчо закріпити механізм розрахунку фінансових ресурсів, необхідних для виконання делегованих повноважень, уникати ручного регулювання в залежності від поглядів правлячих політичних сил.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що завдяки реалізації реформи міжбюджетних відносин в Україні відбулися певні позитивні зрушення. Разом з тим, збільшення доходів місцевих бюджетів та розширення джерел їх наповнення – це лише перший етап до вирішення проблеми підвищення рівня соціально – економічного розвитку регіонів. Наступним кроком повинно стати реальне збільшення повноважень місцевих органів влади та наповнення місцевих бюджетів власними доходами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні : наук.-практ. посіб / упорядник О.В. Бейко. А.К. Гук, В.М. Князев: за ред. М.О. Пухтинського, В.В. Толконанова. – К. : Крамар. – 2003. – 396 с.
2. Кузьминчук В.Н. Механізм організації та функціонування між бюджетних відносин в Україні / В.Н. Кузьминчук // Економіка и управление. – № 4. – 2012. – С. 85-91.
3. Бак Н.А. Міжбюджетні відносини як складова бюджетного регулювання / Н.А. Бак // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С. 78-82.
4. Барабаш Т.Г. Розвиток системи між бюджетного регулювання в Україні / Т.Г. Барабаш // Бюджетна політика. Наукові праці НДФІ. – 2014. – № 3(68). – С. 16-22.
5. Волохова І.С. міжбюджетні відносини в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / І.С. Волохова. – Одеса : Атлант. 2010. – 234 с.
6. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування між бюджетних відносин : монографія / І.О. Луніна. – К. : Наукова думка. – 2006. – 432 с.
7. Лавров А.М. Межбюджетные отношения и финансовая стабилизация / А.М. Лавров // ЭКО. – 1995. – № 9 – С. 93-115.
8. Другова Ю. В. Бюджетный федерализм : правовой аспект : автореф. дис. на соискание наук, степени канд. юр. наук : спец. 12.00.12 «Финансовое право» / Ю.В. Другова. – М.: 1999. – 28 с.
9. Игудин А.Г. Становление и развитие бюджетного федерализма в России / А.Г. Игудин // Финансы. – 1995. – № 9. – С. 3-7.
10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
11. Чабан Я. І. Світовий досвід фінансування соціально-економічного розвитку області за рахунок податкових надходжень / Чабан Я. І. // Науковий вісник НЛТУ України : [зб. наук. праць]. – 2008. – № 18.10. – С. 135-141.
12. Зубриліна В.В. Міжбюджетні відносини : теоретичні підвалини та практика сьогодення / В.В. Зубриліна // Економіка і управління. Фінанси, грошовий обіг і кредит. – 2014. – № 2. – С. 102-109.